

باسمه تعالی

عنوان کرسی: وفای به عهد و کارکردهای آن در زندگی از منظر قرآن

ارائه دهنده: حجت الاسلام دکتر علی پاکپور (استادیار جامعه المصطفی العالمیه)

ناقد اول: دکتر سید محمد طباطبایی (مدرس جامعه المصطفی العالمیه)

ناقد دوم: حجت الاسلام دکتر سید حسین شفیعی دارابی (استادیار جامعه المصطفی العالمیه)

مدیر کرسی: حجت الاسلام دکتر مهدی چگینی (مدرس جامعه المصطفی العالمیه)

مکان: دانشگاه مجازی المصطفی

زمان: دو شنبه (۱۲ تیر ۱۴۰۲)، ساعت ۱۱-۰۹

در این کرسی که با تلاوت آیاتی از کلام الله مجید آغاز گردید، در ابتدا مدیر کرسی با ارائه ضوابط و نحوه مدیریت کرسی به تبیین مسئله پرداختند و سپس از حجت الاسلام دکتر پاکپور به عنوان ارائه دهنده کرسی درخواست نمودند که مطالب خود را ارائه نمایند.

در ادامه، ارائه دهنده حجت الاسلام دکتر پاکپور به بررسی رویکرد مدنظر خویش نسبت به موضوع کرسی پرداختند و موضوع را به شرح زیر بررسی نمودند:

وفای به عهد از پرکاربردترین و فراگیرترین مباحثی است که در زندگی انسان با توجه به آیات و روایات، قابل طرح است. وفای به عهد و نقش عمیق آن در معنابخشی به زندگی انسانی و جوامع بشری، از جهات مختلفی قابل طرح و بررسی است؛ اما پرسش اصلی که محور بررسی در این پژوهش قرار گرفت؛ عبارت است از اینکه: از منظر دینی و به ویژه دین اسلام، عمل وفای به عهد و معنای آن در زندگی چه اهمیت و آثاری دارد؟ نتایج پژوهش با توجه به مجموع آیات و روایات بیانگر آن است که وفای به عهد در شرع مقدس اسلام و سایر ادیان آسمانی از جایگاه بالایی برخوردار است؛ اما به طور خاص، ارزش وفای به عهد در دین اسلام با دین و ایمان به صورت مترادف و هم معنا آمده است؛ به این معنا که اگر شخصی به عهد و پیمان خود وفا نکند، دین و ایمان ندارد و حتی از ورود به بهشت که نتیجه پاداش اعمال در دنیا است، محروم می‌گردد. این معنا در زندگی انسان‌ها و جوامع بشری تا آن میزان واجد ارزش و اهمیت تلقی شده است که اگر عهدی با دشمن و حتی مشرکین و منافقین

منعقد شد، باید به آن متعهد و ملتزم بود. بنابراین، یکی از رفتارهایی که در اخلاقمدار ساختن و اخلاقمدار ماندن آدمی و معناداری زندگی انسانی و رواداری جامعه بشری نقش دارد، وفای به عهد است.

وفای به عهد به زندگی آدمی معنا می بخشد و او را در ادامه زندگی، اعتماد و آرامش و امید می دهد؛ زیرا وفای به عهد دارای آثار مهمی است؛ مثل امانتداری، صداقت، ثبات نظام اجتماعی و انسجام آن و نیز اعتماد اجتماعی و آثار دیگر است که هر یک از آنها خودشان منشأ آثار امور خوب و اخلاقی دیگر در زندگی هستند. بر این اساس، نفس وفای به عهد آثار فراوانی در زندگی فردی و اجتماعی انسان دارد؛ زیرا به تبع آثار آن که به برخی از مهم ترین آن ها اشاره شد، آثار فراوان دیگری نیز مترتب است؛ اما نکته اصلی این است که آثار وفای به عهد همگی نقش بسزایی در معنابخشی به زندگی دارند.

از مجموع آیات و روایات در جستجوی معنایی وفای به عهد، چنین درک می شود که در شرع مقدس اسلام و دیگر ادیان آسمانی از جایگاه بالایی برخوردار است؛ به طوری که در چند آیه امر به آن شده است. اگر بنی آدم در امورات زندگی خود نسبت به عهد و پیمان نشان پایبند باشند، زندگی آنها مستحکم و معنا دار خواهد بود. ارزش وفای به عهد را در روایات، مساوی با دین و ایمان آمده است و چنانچه شخصی به عهد و پیمان خود وفا نکند، دین و ایمان ندارد و وارد بهشت نمی گردد؛ حتی اگر وفای به عهد با دشمن خود و یا مشرکین باشد.

بنابراین یکی از چیزهایی که به آدمی شخصیت می دهد، هویت واقعی را شکل داده و معنا می کند، او را از پوچی در این زندگی کوتاه دنیا رهایی می بخشد، وفای به عهد و پیمان است. شخص وفادار با عمل به وفای به عهد به اطرافیان خود اعتماد، اطمینان و آرامش می بخشد و با داشتن این حس و حال خود را مفید دانسته و احساس پوچی نمی کند؛ بلکه در زندگی اش خود را با ارزش و هدفمند می داند.

پیشینه این بحث به تاریخ بشر می رسد و شواهد زیادی از اهمیت در زندگی بشری وجود دارد. آن چه در صدر اسلام موجب گرایش بسیاری به دین اسلام شد، وفاداری پیامبر به عهد و پیمان های خود بود؛ از جمله در صلح حدیبیه که بین آن حضرت و مشرکین مکه پیمانی بسته شد، به این صورت که اگر کسی از پیروان رسول خدا به سوی قریش آمد، قریش او را بپذیرد و هرکس از قریش به سوی پیغمبر آمد، او را نپذیرد. پیامبر گرامی بر پیمان خود وفادار بود تا این که مشرکین پیمان شکنی کردند. از طرف دیگر و از حیث اجتماعی، وفای به عهد و پیمان یکی از مهم ترین قراردادهای اجتماعی قلمداد می شود که هسته مرکزی جامعه مدنی را شکل می دهد؛ زیرا اجتماع بشری براساس عهد و پیمان هایی است که حاکی از تعاملات و روابط میان افراد آن اجتماع است.

از مجموع آیات و روایات در جستجوی معنایی وفای به عهد، چنین درک می شود که در شرع مقدس اسلام و دیگر ادیان آسمانی از جایگاه بالایی برخوردار است؛ به طوری که در چند آیه امر به آن شده است. اگر بنی آدم در امورات زندگی خود نسبت به عهد و پیمان نشان پایبند باشند، زندگی آن ها مستحکم و معنا دار خواهد بود. ارزش وفای به عهد در روایات، مساوی

با دین و ایمان آمده است و چنانچه شخصی به عهد و پیمان خود وفا نکند، دین و ایمان ندارد و وارد بهشت نمی‌گردد؛ حتی اگر وفای به عهد با دشمن خود و یا مشرکین باشد.

کارکردهای زیادی می‌توان برای تبیین مسئله وفای به عهد تصور کرد: یکی از چیزهایی که به آدمی شخصیت می‌دهد، هویت و اقیعش را شکل داده و معنا می‌کند، او را از پوچی در این زندگی کوتاه دنیا رهایی می‌بخشد، وفای به عهد و پیمان است. شخص وفادار با عمل به وفای به عهد به اطرافیان خود اعتماد، اطمینان و آرامش می‌بخشد و با داشتن این حس و حال خود را مفید دانسته و احساس پوچی نمی‌کند؛ بلکه در زندگی اش خود را با ارزش و هدفمند می‌داند؛ لذا با تأمل در وفای به عهد و آثار آن دریافتیم که وفای به عهد کارکرد و نقش بسزایی در معنادار ساختن زندگی دارد، به طوری که بدون وفای به عهد زندگی نظام ثابتی نخواهد داشت و همواره با نگرانی و ناامیدی همراه است و ادامه حیات و زندگی را برای انسان پوچ و بی‌معنا جلوه می‌دهد.

وفای به عهد و پیمان در ادیان سابق و حتی در دوران جاهلیت، بنابر آنچه از متون دینی بدست می‌آید، به عنوان یک امر تأثیرگذار و حائز اهمیت در میان اقوام رواج داشته و همواره ایفای به عهد و پیمان‌ها در زندگی به عنوان یک اصل مقبول و پذیرفته شده در قبیله‌ها و جوامع بشری، لازم الاجرا بوده است. در دین مبین اسلام نیز توجه ویژه‌ای به وفای به عهد شده است و آن را یکی از اصول مهم اخلاقی و فضایل مهم انسانی به شمار آورده است که با بررسی آیات و روایات اهمیت آن را می‌توان منقح کرد.

پس از ارائه تفصیلی حجت الاسلام دکتر پاکپور، ناقد اول دکتر سید محمد طباطبایی در مقام طرح برخی اشکالات به بیان مطالب زیر پرداخت:

- حجم مقاله کافی نیست و از حد معمول کمتر است.
- مقاله نوآوری خاصی ندارد.
- بهتر بود واژه شناسی دقیق تری انجام می‌شد و به منابع دست اول ارجاع می‌شد.
- در چکیده تنها اشاره کوتاهی به معناداری زندگی شده است.
- ارجاع به نویسنده پایان نامه شده است که محل اشکال است و می‌بایست به منابع دست اول ارجاع می‌شد.
- اصل بحث معناداری زندگی برگرفته از اندیشمندان غربی است و به مفهوم معنای زندگی پرداخته نشده است.
- بهتر بود در مقاله به آیات بهتری استناد می‌شد.
- در مقاله به عهد با خداوند پرداخته نشده است.

در ادامه جلسه، نوبت به ارائه مطالب و نقد ناقد دوم رسید که حجت الاسلام دکتر سید حسین شفیعی دارابی به موارد زیر پرداختند:

- کسانی که به عهد ولایت عمل کردند، زندگی معناداری دارند از جمله صحابه، شهدا، امام و ...
- نقاط مثبت مقاله به این شرح است: عنوان مقاله کاربردی و بدیع است، چکیده خوب است، اهمیت موضوع معناداری زندگی، نشر مقاله در فصلنامه معتبر.
- نقاط منفی مقاله به این شرح است: عنوان مقاله پژوهشی نیست، اگر از منظر دین است لازم بود از انجیل و تورات نیز نقل می کردند، عدم برابری مفهوم معنا بخشی.
- منظور از مبانی نظری پژوهش چیست
- تعداد منابع کم است، به منابع تفسیری اشاره نشده است.
- مشکلات ویرایشی زیادی وجود دارد.
- مطالب غیر مستند در مقاله وجود دارد.
- مطالب تکراری

در انتهای جلسه نیز ضمن طرح پرسش های حضار و سایر مطالب طرح شده توسط ناقدین، ارائه دهنده به انتقادات و سؤالات پاسخ داده و با جمع بندی مدیر کرسی، جلسه با ذکر صلوات بر محمد و آل طاهرینش به پایان رسید.